תורה אור

ועם בית דין, מאי "ועם ב"ד" בפני בית דין לאפוקי שלא בפני בית דין דלא, מתיב רבא "ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה וכו'" מאי "ועוד זאת" אילימא כדקתני, זאת מיבעי ליה אלא דבירושלים תוקעין יחידין וביבנה אין תוקעין יחידין, וביבנה אין תוקעין יחידין והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כי מסיים שליחא דציבורא תקיעה ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא [דיחידאי] אלא לאו דבירושלים תוקעין בין בזמן ב"ד ובין שלא בזמן ב"ד וביבנה בזמן ב"ד אין, שלא בזמן ב"ד לא, הא בזמן ב"ד מיהא תוקעין ואפילו שלא בפני ב"ד, לא, דאילו בירושלים תוקעין בין בפני ב"ד בין שלא בפני בית דין וביבנה בפני ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא, איכא דמתני להא דרב הונא אהא דכתיב "ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם" מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע, אמר רב הונא "ועם בית דין" מאי "ועם ב"ד" בזמן ב"ד לאפוקי שלא בזמן בית דין דלא, מתיב רבא "תקיעת [א] ראש השנה יובל דוחה את השבת בגבולין איש וביתו" מאי "איש וביתו" אילימא איש ואשתו איתתא מי מיחייבא והא מצות עשה שהזמן גרמא היא *וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אלא לאו איש בביתו ואפילו שלא בזמן ב"ד, לא, לעולם בזמן ב"ד, מתיב רב ששת *שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקידשו בו את החדש ובין בב"ד שלא קידשו בו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע, ובר"ה לא היו תוקעין אלא בב"ד שקידשו בו את החדש ואין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע, מאי "אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע" אילימא דביובל תוקעין יחידין ובראש השנה אין תוקעין יחידין והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כי הוה מסיים שליחא דציבורא תקיעתא ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא [דיחידאי] אלא לאו [דאילו] ביובל תוקעין בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד ובר"ה בזמן ב"ד אין שלא בזמן ב"ד לא, קשיא, מיהת ביובל בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד, לא, לעולם בזמן בית דין והכי קתני ביובל בזמן ב"ד תוקעין בין בפני בית דין בין שלא בפני ב"ד ובר"ה תוקעין בזמן ב"ד ובפני ב"ד איתמר נמי א"ר חייא בר גמדא א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אין תוקעין אלא כל זמן שבית דין יושבין, בעי ר' זירא נגערו לעמוד ולא עמדו מהו ב"ד יושבין בעינן והא איכא או דלמא זמן ב"ד בעינן וליכא תיקו: ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה וכו': "רואה" פרט ליושבת בנחל "שומעת" פרט ליושבת בראש ההר "קרובה" פרט ליושבת חוץ לתחום "יכולה לבוא" פרט למפסיק לה נהרא:

מתני' *בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש *ושיהא יום הנף כולו אסור:

גמ' *ומנלן דעבדינן זכר למקדש דאמר קרא "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה" מכלל דבעיא דרישה: ושיהא יום הנף כולו אסור: מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח עכשיו נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר האיר מזרח התיר השתא דאיכא עומר עומר מתיר, דמיבני אימת אילימא דאיבני בשיתסר הרי האיר מזרח התיר אלא דאיבני בחמיסר, מחצות היום ולהלן לשתרי דהא תנן* הרחוקין מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים בו לא נצרכא דאיבני *)בחמיסר סמוך לשקיעת החמה אי נמי דאיבני בליליא (אמר) רב נחמן בר יצחק *רבן יוחנן בן זכאי בשיטת

*) [בפרש"י דהכא ובתוס' סוכה דף מא: ד"ה אי נמי מוכח דלא היה גרסתם בחמיסר]

ועם בית דין · הוא דתקעינן: **אלא דאילו בירושלים** · תוקעין בשבת יחידים שאינן שלוחי ב"ד והא מילתא חסרה ממתניתין ומיבעי לן לתרוצה הכי: **בין בזמן בית דין** · עד שש שעות שהיו בית דין יושבין: **בין שלא בזמן בית דין** · שהלכו לבתיהן: **איכא דמתני לה וכו'** · מאי ועם בית דין (בפני ב"ד) דקאמר רב הונא בזמן ב"ד דהא ליכא לפרושי הכי ועם ב"ד בפני ב"ד דהא "בכל ארצכם" כתיב (ויקרא כה): **ובר"ה לא היו תוקעין** · כשחל להיות בשבת אלא בב"ד הגדול של סנהדרין הגדולה המקדשין את החדשים ורבי אליעזר היא: **כי מסיים שליחא דציבורא כו'** · ואף בי"ט שחל להיות בשבת דלהכי נקט יבנה: **אלא לאו דאילו ביובל תוקעין** · היחידים בין בזמן בית דין כו': **לא לעולם בזמן ב"ד** · והכי קאמר ביובל כל יחיד ויחיד תוקע בזמן ב"ד אפי' שלא בפני ב"ד ובר"ה בפני ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא: **איתמר נמי** · כרב הונא: **אין תוקעין** · יחידים ביוה"כ ביובל אלא בזמן שב"ד יושבין במקומן והתוקעין תוקעין בכל העיר: **נגערו לעמוד** · נעקרו ממושבם כדי לעמוד ולילך: **מתני' בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה** · דכתיב (שם כג) "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים" ובמדינה יום אחד דכתיב (שם) "ולקחתם לכם ביום הראשון": **ושיהא יום הנף כולו אסור** · יום הנפת עומר כולו אסור לאכול מן החדש ומדאורייתא משהאיר מזרח מותר כדאמרינן במנחות (דף סח.) כתוב אחד אומר "עד עצם היום הזה" וכתוב אחד אומר "עד הביאכם וגו'" הא כיצד (א) בזמן הבית עומר מתיר (ב) ובזמן שאין עומר עצם היום מתיר: **גמ' כי אעלה ארוכה לך וגו'** · סיפיה דקרא ציון היא דורש אין לה: **מאי טעמא** · גזר עליה: **דאיבני אימת** · שיהא לנו לחוש עכשיו לכך: **הרי האיר מזרח התיר** · דהא לא היה מזבח: **אלא דאיבני בחמיסר** · שהיה שהות לקצור במוצאי י"ט ולהביאו למחר כמצותו: **מחצות היום ולהלן לישתרי** · השתא ולא לגזור עליה רבן יוחנן אלא עד חצות היום ואי נמי מהרה יבנה ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו מחצות היום ולהלן השתא נמי ניכול שפיר אכלי ואפי' הרחוקים מירושלים שלא ראו הקרבתו יש להם לסמוך דודאי קרב כבר דאמר מר הרחוקין היו מותרין בזמן הבית מחצות היום ולהלן כו': **לא נצריכא דאיבני סמוך לשקיעת החמה דחמיסר אי נמי דאיבני בלילה** · רבן יוחנן חושש לשמא יבנה (א) לשקיעת החמה או בליל ששה עשר בחצי הלילה או סמוך לבקרו שלא יהא שהות לקצירתו והבהובו באבוב של קלאין וטחינתו והרקדתו והקרבתו עד חצות ואי הוו רגילי למיכל חדש מחצות היום בזמן הזה אתי למיכל נמי ההוא יומא הכי ועבדי איסורא ואם תאמר היכי משכחת לה דאיבני בחמיסר בי"ט ודאיבני בליליא והא קיימא לן במסכת שבועות (דף טו:) דאין בנין בהמ"ק לא בי"ט ולא בלילה הני מילי בנין בידי אדם אבל בנין העתיד לבא בידי שמים הוא:

וביבנה בפני בית דין אין שלא בפני ב"ד לא · והא דלא שמע איניש קל אוניה מקל תקיעה דיחידאי היינו שהיו באין לתקוע בפני בית דין שלא שמעו תקיעת בית דין דאותן שילאו אסור להם לחזור ולתקוע דיש איסור שבות בדבר לתקוע בחנם בשבת:

לא לעולם בזמן בית דין · תימה דמכל מקום קשיא לישנא דרב הונא לא אמר אלא בפני בית דין והכא קתני איש בביתו וי"ל שיפרש דהא דקתני בגבולין איש בביתו איובל קאי ולא אראש השנה ומיהו אי גרים בגבולין בלא וי"ו ולא גרסינן ובגבולין לא יתכן לומר כן ושמא יפרש דהאי בגבולין איירי בירושלים דוקא ומיהו מבכל ארצכם (ויקרא כה) בכל מקום שבארץ ישראל איירי:

אין תוקעין אלא בזמן שב"ד יושבין · פי' בקונטרס ביובל ונראה שאף בר"ה אתא לאשמועינן דאפי' בפני ב"ד אין תוקעין אלא כל זמן שיושבין:

ונתקלקלו

ה א מיי' פ"ב מהל' שופר הל' ט ופ"י מהל' שמטה ויובל הל' יג:

ו ב מיי' פ"י מהל' שמטה הלכה י:

ז ג מיי' שם הל' יא:

ח ד מיי' פ"ב מהל' שופר הל' א טוש"ע א"ח סי' תקפח סעיף ג:

ט ה מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' ג טוש"ע א"ח סי' לח סעיף ג וסי' תקפט סעיף ג:

י ו מיי' פ"י מהל' שמיטין הל' יא:

יא ז מיי' שם הל' יב ופ"ב מהל' שופר הלכה ט:

יב ח מיי' פ"י מהל' שמיטין הל' יב:

יג ט מיי' פ"ב מהל' שופר הל' ט:

יד י מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה יג וטו סמג עשין מד טוש"ע א"ח סימן תרנח סעיף א:

טו כ מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות הל' ב סמג לאוין קמב טוש"ע י"ד סי' רצג סעיף א:

טז ל מיי' שם:

רבינו חננאל

ועם ב"ד כלומר התקיעה שחל להיות בשבת אינה אלא בפני [ב"ד] בלבד וזולתי בירושלים מותיב רבא ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה שכל עיר שהיא רואה או שומעת כו' · פירושא לא תני ועוד אלא שיש שם דבר אחר שירושלים יתירה על יבנה זולתי זה לפיכך תני ועוד ואמרי' איזהו אם תאמר שהיו בירושל' תוקעין יחידאין וביבנה לא · והאמר ר' יצחק כי הוה מסיים ש"ץ תקיעתא ביבנה לא הוה שמע איניש קל אוניה מקל תקיעתא דיחידאי פי' שהיו תוקעין יחידאין ביבנה כל מי שלא שמע התקיעות מפי ש"ץ שבא מאחר שסיים היה כל יחיד ויחיד תוקעין יחידי כדי לצאת ידי חובה שלא שמעו התקיעות מפי ש"ץ ואסיקנא כי היו תוקעין בזמן ב"ד ואפי' שלא בפני ב"ד · קשיא לרב הונא ופריק הכי קאמר בירושלים היו תוקעין בין בפני בית דין בין שלא בפני בית דין וביבנה לא היו תוקעין אלא בפני בית דין · ועוד זאת היתה ירושלי' יתירה על יבנה כו' · איכא דמתני הכי ביוה"כ תעבירו שופר מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע · אמר רב הונא ועם ב"ד בזמן בית דין בלבד · מותיב רבא תקיעות יובל ור"ה דוחין את השבת בגבולין איש וביתו ותריצנא בגבולין איש בביתו · ואמרינן איש בביתו דוקא ואפי' שלא בזמן ב"ד ודחינן לא לעולם איש וביתו ובזמן ב"ד · אבל שלא בזמן ב"ד לא . מותיב רב ששת שוה היובל לר"ה לתקיע' ולברכות אלא שביובל היו תוקעין בין בב"ד שקידשו את החדש כו' עד אלא לאו הכי קאמר הא קמ"ל דאילו ביובל תוקעין היו בין בזמן ב"ד ובין שלא בזמן ב"ד קשיא לרב הונא. ודחינן לא ה"ק ביובל היו תוקעין בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד ובר"ה לא היו תוקעין אלא בפני ב"ד · ולעולם זה וזה בזמן ב"ד · איתמר משמיה דר' לעולם אין תוקעין אלא בזמן שב"ד יושבין · בעי ר' זירא נגערו לעמוד תזדמן דבר לעיין בו וחזרו ונתישבו והאריכו בישיבה מאי תוקעין אי לא . ב"ד יושבין בעינן והא איכא · או דילמא זמן ב"ד בעינן וכבר עבר ועלתה בתיקו · ועוד זאת היתה ירושלים כו' : ת"ר רואה פרט ליושבת בנחל · כלומר הנחל מקום נמוך ואינה נראית מן הדרך · שומעת פרט ליושבת בראש ההר שאע"פ שנראית אינה שומעת · קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום · ויכולה לבא פרט דפסיק ליה נהרא שאע"פ שהיא קרובה אינה יכולה לבוא · ירושלמי והוא שיהו כל הדרכים האלו בה · רואה ואינה שומעת כגון ירושלים מלמעלן והעיר מלמטן שומעת ואינה רואה ההר מפסיק . רואה ושומעת וקרובה ואינה יכולה לבוא הנהל מפסיק : [מתני'] בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב הבית התקין ריב"ז שיהא ניטל הלולב במדינה ז' ימי חג זכר למקדש שנא' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה

[קדושין כט. וש"נ]

[לעיל כו: וש"נ]

סוכה מא.

שם מנחות סח:

[סוכה מא: ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא נצריכא כו' חושש לשמא יבנה סמוך לשקיעת החמה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תקיעת יובל דוחה כו' כצ"ל:

[נ"ל אמר רבן]

נושא

מה כוונת ר' הונא בהא דאמר לגבי שבת ר"ה ותוקעין "עם ב"ד" — היינו דתוקעין בפני ב"ד לאפוקי שלא בפני ב"ד

מבנה

◇ בהלכות כדי לראות את הקושיות ביתר קלות

שלבים להסביר מהו דבר יתרון לירושלים מול יבנה נוסף אחר דקתני במשנ'

נושא

לפי לישנא השניה ר' הונא קאי על תקיעת יובל ביו"כ דכל יחיד חייב לתקוע ור' הונא אומר "ועם ב"ד" — בזמן ב"ד

מבנה

שלבי בירור מהו "אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע"

נושא

ב' תקנות של ריב"ז מחרב בית המקדש

1. נטילת לולב כל ז' במדינה

2. שיהא יום הנף כולו אסור

נושא ומבנה

תשובות לשאלה - למה נאסר כל יום הנף

△ נסיונות לדנות לשאלה "דאיבני אימת"